

INAQUE

KOCKY OSUDU

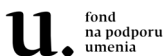
Ahmet Altan

/ R O M Á N

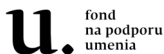
Preklad
Ladislav Bodík

Preklad tejto knihy vo forme štipendia z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Vydanie tejto publikácie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Ahmet Altan
THE DICE (ZARLAR)

COPYRIGHT © Ahmet Altan 2023
TRANSLATION © Ladislav Bodík 2025
COPYEDITING Jana Obert
COVER © Arriba!
Slovak edition © Inaque 2025
ISBN 978-80-8207-275-7
ISBN e-book 978-80-8207-276-4

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Ahmet Altan
KOCKY OSUDU

INAQUE

Príbeh je inšpirovaný skutočnými udalosťami.

Vtlačiť ľudskú podobu Zijovi, človeku narodenému s toľkou temnotou v duši, si vyžadovalo nebývalú osobnosť, kohosi s horlivosťou v srdci, kto by sa neštítal násilia ani krvipreliať, majstra schopného do úmoru tesať dlátom. Úlohy výcviku Zijovho nepoddajného ducha a jeho premeny na svoj obraz sa, ako sa ukázalo, podarilo poľahky zhostiť jeho staršiemu bratovi Arifovi bejovi. Koniec koncov on bol hrdinom, ktorého Zija zbožňoval a pre ktorého bol ochotný urobiť všetko, čo mu na očiach videl. Jedného dňa, v tom čase ešte len štvorročný, Zija o čosi zakopol a sklátil sa na zem. Zvrátilo mu tvár a už-už sa išiel rozfŕkať, keď vtom začul vetu, ktorá sa mu navždy mala vpísať do duše, varovanie vyslovené ostrým, neochvejným hlasom: „Muži neplačú.“

Po týchto slovách staršieho brata Zija už v živote nevyronil ani slzu. Netypický dôraz, s akým Arif bej vyslovil *muž*, znel nanajvýš presvedčivo. Mladučký Zija si slová osvojil a prijal ich za svoje hlavné životné krédo. Stal sa z neho poslušný otrok princípu mužnosti, ktorý mu do smrti dláždil cestu.

Životný postoj utváraný týmto spôsobom o pár rokov obohatilo ďalšie slovo a z muža sa stal hrdý muž. Dve slová spriahnuté s obdivom k životnej púti Arifa beja poškvrnenej krvou postačili na okresanie Zijovej tvrdej, skazonosnej duše. Zo Ziju, verného svojej povahe, sa tak postupne stávalo monštrum, ktoré sa malo zapísať do dejín.

Netrvalo dlho, kým sa dovätípil, že jeho poslaním je chrániť nielen vlastnú hrdosť, ale i hrdosť svojej rodiny, ako i hrdosť všetkých Čerkesov.

Potok za ich domom sa rinul korytom v rozmanitých odtieňoch, odrážajúc ustavične sa meniace sfarbenie oblohy, a po necelom kilometri splýval so silnými prúdmi Bosporu. Pred dvojposchodovým dreveným domcom sa rozprestieral ovocný sad a za ním rozľahlá trávnatá plocha, jednou časťou tiahnuca sa až k moru, druhou lemujúca hájnik, ktorý, hoc bol neveľký, na deti pôsobil magickým dojmom. Chlapci vyrastali v objatí rozmanitých tónov potoka a štebotavého spevu vtákov, opantaní vôňou ovocia, trávy i dôverne známym tichom, prestupujúcim všetko naokolo.

Na začiatku 20. storočia, v hlavnom meste ríše stojacej na pokraji kolapsu, s chudobným a ustrašeným obyvateľstvom, plynuli ich životy hravo a bez obáv. Dlháň Arif bej, chlap s peknou tvárou, vždy bezchybne vyšťafirovaný, nepatril k tým, čo by sa hocičoho zľakli. Avšak jeho sa báli všetci. V Istanbule, kde v tých časoch mohol kde-ko vystrojiť nepravosť, akej sa mu zachcelo, pokiaľ popritom proklamoval svoju plnú poslušnosť sultánovi, bol počet ozbrojených gaunerov pomerne vysoký. Arif bej patril k najznámejším, najobávanejším a najrešpektovanejším z nich. Fyzická sila, ktorou oplýval, sa v podsvetí stala povestnou. Kolovali o nej legendy. A ako to už gauneri väčšieho kalibru mali vo zvyku, ani on sa do šarvátok ktovieako neplietol, no ak už sa taká situácia pritrafila, zriedkavo mu bolo treba tasiť zbraň. Protivníka totiž zrazil k zemi a vyradil z boja jediným úderom.

V tých časoch mali pašovia promenádujúci sa hore-dole v uniformách s brokátovými trakmi, spredu obvešaných medailami, svoje oddané bandy. Povrávalo sa, že Arif bej bol členom veľkej, nemilosrdnej skupiny istého obávaného pašu, zhodou okolností sultánovho pobočníka. U nich doma však o tomto prepojení nepadlo ani slovo. Arif bej

mladším bratom o sebe ani o svojich záležitostiach nikdy nehovoril. Ibaže príbehy o jeho avantúrach a diabolskej sláve, o ktorých sa temer s báznou štebotalo po meste, sa ako ranný vánok vkrádali do štvrtí a zadných uličiek a našli si cestu i k jeho dvom mladším bratom. Zahniezdili sa im v myšliach.

Hoci Zija Arifa nadovšetko miloval, starší brat mu naháňal strach. Arif bej bol pritom jediným človekom, pri ktorom sa nehanbil za to, že má z neho strach. Tento strach bol preňho prirodzený v rovnakej miere ako absencia strachu z ostatných. Amalgám lásky a strachu sa postupne stal koreňom jeho obdivu k veľkému bratovi – bezbrehá, nespochybniteľná, nemenná úcta bola vyrytá do jeho mysle a identity ako tetovanie. Z času na čas Arifa beja navštívili kumpáni, vyvrheli, ktorých mal najviac v obľube. Len čo si v záhrade prestreli stôl, spustilo sa rečnenie o ich bájných dobrodružstvách a legendárnych gauneroch. Nie všetci boli vysokí a mocní ako Arif bej, poniektorí boli drobní, napohľad krehkí. To, čo na nich vzbudzovalo toľký rešpekt a strach po celom meste, bola ich pekelná odvaha: nikdy ani na okamih nezaváhali, ak sa bolo treba pustiť do bitky na život a na smrť, nikdy nestratili odhodlanie zabiť ani zomrieť. Všetci boli mimoriadne zručnými bitkármi a znamenitými strelcami. Zubatá ich už k sebe povolávala neraz, ale každý z nich skúšku smelo zdolal. Koniec koncov za svoju slávu vďačili práve krkolomným situáciám, v ktorých sa neraz ocitli a vyviazli z nich živí.

Najmladší z bratov Zija spolu s prostredným Hakkim sedávali pod stromom a s vyvalenými očami načúvali týmto historkám. Nezabudnuteľné ponaučenia, ktoré čerpali zo slov a príkladov Arifa beja a z rozhovorov jeho kumpánov, sa im stali dopravnými značkami na ceste ži-

votom: *Chlap by sa nemal báť ničoho, dokonca ani smrti. Mať z čohosi strach je najväčšou hanbou zo všetkých. Z týchto rozhovorov sa dozvedeli, ktorý z nich odbachol sedem ľudí a ktorý ani len okom nežmurkol, keď mal k čelu priložený hlaveň pistole. Muž vystavený voľbe medzi hrdosťou a životom si musí vybrať hrdosť. Umrieť je lepšie ako žiť bez hrdosti. Platí to za hocakých okolností. Nikto si nemôže dovoliť dráždiť hrdého muža, inak mu trestom vždy bude len smrť.* Arif bej a jeho kumpáni si nadovšetko ctili tieto pravidlá a riadili sa nimi vo svojich životoch.

Zija a Hakki absolvovali takpovediac dvojfázové vzdelávanie. Arif bej ich zasväcoval do tajov boja. Vždy museli byť pri tom, keď sa roztrhlo vreco s historkami, aj sa prize-rať, ako ich starší brat plní nábojnice strelným prachom. Okrem toho deň čo deň prechádzali kamenným mostom ponad potok cestou do miestnej školy. Boli dobrými žiakmi, pretože ich starší brat to tak chcel.

Ostatné deti v škole sa obom chlapcom vyhýbali, no najmä Zijovi. Na bratov Arifa beja by si tak či tak nikto netrúfol, lenže Zija mal zavše vo zvyku pliesť sa do ruva-čiek, ktoré sa ho netýkali, a robilo mu radosť, keď pritom mohol vyrývať do starších chlapcov. Vystrájal tie najväčšie bláznovstvá, celkom neočakávané veci. Raz, po inšpirácii akýmsi príbehom, ktorý počul bohviekde, si na hlavu položil pohár a požiadal Hakkiho, aby zamieril a vystrelil. *Uvidíme, či sa ti podarí trafiť pohár.* Vrodený zmysel pre pompéznosť a jeho silná túžba po obdive pritom zohrali svoju úlohu. Zija mal tiež silnú potrebu sám sebe demonštrovať vlastnú odvahu, chcel otestovať vlastné hranice, aby zistil, ako ďaleko sa dá vôbec zájsť. Z možnosti, že mu ktosi alebo čosi naženie strach, ho zachvacovala panika: *Čo ak sa ho jedného dňa zmocní strach a on sa nebude môcť zachovať ako hrdý muž...* Veril, že na svete niet väčšieho bremena. Znamenalo by to pre neho absolútne poníže-

nie. Ničomu inému sa nechcel vyhnúť tak veľmi ako tejto desivej možnosti, ničomu, dokonca ani starosť o vlastný život mu nebola väčšou prioritou. Svoj postoj k strachu nadobudol už ako dieťa. Ostatné obavy, ba aj strach zo smrti, sa strácali v jednom jedinom ukrutnom strachu: strachu zo života bez hrdosti.

Zija mal ešte len desať rokov a Hakki o tri viac, keď ich Arif bej vzal do lesa v susedstve a každému podal pištoľ. *Teraz pekne ukážte, čo sa vo vás skrýva.* Bol jasný, pokojný deň, polovica septembra. Lístie vyšťavené z už slabnúceho leta chytalo červenkastý nádych. Zem pod stromami bola vlhká a chladná. Chlapci zavetřili pach kovu pištolí a maziva na čistenie hlavní. Bezpochyby vzrušujúca vôňa. Ten deň sa im navždy zapísal do pamäti. Z Hakkiho sa vykľul šikovný strelec. Pokiaľ išlo o Ziju, jeho mimoriadny talent v streľbe sa prejavil temer okamžite. Pištoľ akoby mu prerástla k ruke. Dokázal zacieliť na čokoľvek a potom vystreliť s ľahkosťou vlastnou dieťaťu, keď prstekom páli do imaginárnych cieľov. A aj keď sa pritom spočiatku mračil, hneď ako stlačil spúšť, trucovitý výraz sa rozplynul a na tvári sa mu zjavil milý, šťastný, blažený úsmev. Jeho nevinnosť akoby pramenila v zúrivosti a naopak. Čím bol zúrivejší, tým nevinnejšie pôsobil.

Strelecká bravúra podkutá pochvalou od Arifa beja mu dodala pocit nadradenosti nad ostatnými, samozrejme s výnimkou staršieho brata – pocit, ktorý sa v ňom s každým pribúdajúcim rokom čoraz viac udomácňoval. V predstavách sa mu vlastná sila miešala s bratovou a v podobnom duchu sa zotierala aj hranica medzi jeho ja a legendami opradenou postavou Arifa beja.

O tom, čo sa dialo okolo nich, Hakki a Zija nemali poňatia. Žili vo viere, že sú v bezpečí. Ctili si svojho veľkého brata. Po celé roky žili ako lesní škriatkovia v hustom lese plnom šeliem. Zijovu nepokojnú dušu formovalo prostre-

die, ktoré bolo na povrchu pokojné, ale on i tak pozvoľna, celkom nevedomky, kráčal do náruče časom, keď sa mal brodiť pozdĺž hmlistej hranice medzi životom a smrťou.

V jeho mysli sa postupne utváral nový obraz o sebe, akási skonštruovaná identita. Fikcia s veľkou mierou realizmu. Zhoda medzi predstavami a pravdou Zijovi prinášala sebadôveru potrebnú na to, aby mohol pretvárať skutočný svet podľa obsahu svojich snov.

Poctivo si vystaval novú imaginárnu realitu, vysnívajúci svet nepoškvrnený zákonitosťami všedného života, a v nej začal žiť. Časom sa tento neduh stal neoddeliteľnou súčasťou jeho charakteru. Dodával mu nevšednú silu a vyrovnanosť. Celé detstvo strávil v tomto ničím nerušenom závetrí, kdesi na pol ceste medzi opojením a ostražitosťou, po celý čas sa snažiac manifestovať svoju mužnosť, zakaždým úspešne.

Až kým jedného večera nebol konfrontovaný s trpkou stránkou skutočného sveta.

Arif bej mal istú záľubu, o ktorej jeho bratia nemali tušenia. Totižto rovnako ako mladučké dievčatá mal rád aj mládencov, tých azda ešte radšej. Mal dvoch obľúbencov, mladých a pekných. Jeden z nich menom Manolaki pracoval ako čašník v taverne v mestskej časti Galata. Jeho krása bola v meste vychýrená. Druhý, modrooký Taki pracoval v istej taverne v Pere. Arif bej týmto mladíkom zložil dokonca pieseň. Jej melódia a slová boli v jeho kruhoch dobre známe. Arif v ten osudný večer popíjal v Galate, keď sa ho sčista-jasna zmocnila neovládateľná túžba vidieť sa s Takim. Razom vyskočil a vybral sa do Pery. V podguráženom stave, v dobrej nálade, vykračoval ulicami, pohmákavajúc si onú radostnú pieseň, zhlboka vdychujúc svieži jarný vzduch, už nie chladný, no stále dostatočne svieži na to, aby človeku rozjasal dušu.

Keď dokráčal na námestie Galatasaray, zo snenia ho vytrhol rozrušený dav. Podišiel bližšie, aby zistil, čo je vo veci. Statného chlapa obkolesovali zvedaví diváci. Mal poriadne vypité, vyblákoval, dobiedzajúc do ostatných. Opatrní policajti sa držali opodiaľ, nič nepodnikali, iba čo mužovi dohovárali: *Mustafa bej, nože sa už upokojte*. Arifovi bejovi ihneď svitlo, kto ten muž je: Matli Mustafa, chýrny gauner, jeden z kohorty sultánových albánskych strelcov. S arogantnou sebaistotou, že na človeka z paláca si predsa nikto nemôže trúfnuť, bezočivo častoval policajtov hrubými nadávkami.

Iste, Arif bej sa veru mohol s pokojom v duši pobrat ďalej, udalosti na námestí sa ho nijako netýkali. Ibaže jeho v tej chvíli akoby prikovali k námestiu. Ako hrdého muža, presvedčeného o svojej veľkoleposti podkutej legendárnou slávou prislúchajúcou jeho menu, sa ho dotklo, že okoloidúcich šikanuje iný gauner. Bezuzdná zúrivosť – túžba namieste všetkým vytmaviť, kým on je, no zároveň s tým i túžba uzemniť drzého albánskeho lumpa a stať sa hrdinskou postavou ďalšieho príbehu – ho opantala skrz-naskrz, berúc na seba formu slepého, ba až tragického nadšenia. Zatemnilo mu myseľ a pohľad upieral už len na jeden jediný cieľ. Zvierací inštinkt v ňom vystupoval na povrch.

Miernym krokom, z ktorého nebolo možné vyčítať žiadne emócie, prešiel pomedzi ľudí, podišiel rovno k Matlimu Mustafovi, ulapil obra za golier a vyťal mu jednu rovno do tváre: „Ako to, že sa nesprávaš slušne?“ Matliho rana zložila na zem. Arif bej vzápätí odtiahol mužovu statnú postavu ako balík handier pred bránu policajnej stanice a zreval: „Nože si vezmite tohto drzáňa dovnútra.“

Zvuk úderu do tváre človeka z paláca v hlavnom meste, ktoré v poslednej dobe žilo skôr plachým a nudným

životom introverta, po sebe zanechal hypnotizujúcu ozvenu. Tá sa znásobovala a znásobovala. Ani nie hodinu od príhody sa o nej už povrávalo po celom meste; ľudia v kaviarňach, tavernách, herných brlohoch, nevestincoch a predovšetkým v sálach paláca neprestajne jeden druhému omieľali: Arif bej jediným úderom zrazil Matliho k zemi.

Čerkesi sa v príhode vyžívali s patričnou dávkou škodoradosti, do omrzenia klábosili o tom, ako Arif bej uzemnil „šéfa“ mávnutím ruky. Isteže, Albáncov to netešilo, vzali to ako urážku všetkých Albáncov, vrela v nich zlosť: *Akéže Arifovo víťazstvo nad Mustafom bejom? Veď len využil situáciu. Mustafa bol predsa na mol! Keby nebol, rozdrapil by ho veru na kusy.*

Arif bej sa pred bratmi o avantúre ani len slovom nezmenil, ale k chlapcom sa správy onedlho doniesli. Toto nebola hocká šarvátko. Ich brat Arif urobil z obávaného gaunera, muža v službách paláca, ktorému sa nikto iný neodvážil postaviť, hlupáka. Ako orlíčatá nadnášané veterami pýchy a obdivu hľadeli na svet – na svoj život a ostatných ľudí v ňom – zhora. Všetci a všetko sa im zdalo primalé. Vyleteli do takých výšin, že väzby na ľudský rod sa im takmer celkom popretáhali, ich mladé hlávky na dobro poznačila pýcha.

Netušili, že do života, tak ako ho dosiaľ poznali, sa vkráda nebezpečenstvo. Pre nich bol ten incident hrou, ktorá ich dušičky rozjasala radosťou. I keď si to chlapci nevedomovali, ostatným bolo nad slnko jasné, čo znamená úder do tváre človeka ako Matli, nemali pochyb o tom, že na také čosi sa nezabúda a následky sa zákonite čoskoro dostavia.

Ubehli dva pokojné mesiace naplnené radosťou a pýchou. V jeden príjemný večer Arif bej sedel na terase svojej obľúbenej taverny v Galate. Popíjal s priateľom.

Obloha ešte celkom nestmavla, ale z pouličných lúčov už sálalo svetlo. Vzduch voňal morskou vodou a trávou. Arif prekypoval dobrou náladou. Hoci sa o tom pred nikým nezmienil, tobôž sa tým nevystatoval, v skutočnosti sa vznášal na vlnách svojej legendy ako Boh a popritom sa vyžíval v pocitoch absolútnej hrdosti a moci. Cítil sa nedotknuteľný. Viera v seba samého mu však ubrala na ostražitosť. V istom momente, keď plnil nábojnice strelným prachom, jednotaj s bratmi vtipkoval a nerozhodilo ho dokonca ani to, že sa mu minul strelný prach. Netušil, že nad jeho dušou sa zmráka. Pýcha mu otupila inštinkty.

Ako tak Arif bej a jeho známy sedeli a popíjali, na terasu z ničoho nič vstúpil Matli Mustafa s dvoma mužmi. Sadli si k stolu neďaleko Arifovho. V taverne sa rozhostilo hrobové ticho. To náhle ticho uduro do uší prudko ako hrom. Mnohí zákazníci bez zbytočných slov vyrovnali účet za nedojedené jedlo a vytrhali sa z terasy. Zopár sa ich na mŕtvolne tichom mieste odvážilo zostať.

Známy Arifa beja utrúsil: „Pod', vypadneme odtiaľto, vypili sme toho viac než dosť.“ Ibaže podaktorí ľudia nie vždy vedia zareagovať tak, ako si to situácia vyžaduje. Arif bej nebol schopný sa jednoducho postaviť a odísť. Keby bol odišiel, musel by prežiť zvyšok života s pomyslením na to, čo by si povrávali ľudia: *Arif bej zutekal, hneď ako zočil Matliho*. Zradil by tým vlastnú minulosť, potupil seba, svoju rodinu. Potupil by tým Čerkesov.

Mal dvadsaťosem rokov. Celý svoj doterajší život prežil ako brutálny, no v istom zmysle i ušľachtilý učen tradície opierajúcej sa o odvahu a svojský druh sebaovládania. Jeho minulosť mu bola jediným majetkom, na ktorý bol hrdý. Mala väčšiu hodnotu ako jeho život. Celá škála okamihov jeho života až po tú chvíľu, celá životná skúsenosť ho nútili v ten večer zostať na mieste. Z terasy by nedokázal len tak odísť. Tak či onak, to ani nechcel. Zmocnila sa

ho túžba zabíjať. Vzrušenie, podobné prahnutiu žoldnierov po ďalšej bitke, ním zrazu naplno lomcovalo, netrpezlivo dychtil po tom, čo malo nasledovať. Chcel Matliho zabiť. Chcel toho zlosyna prinútiť, aby zaplatil za to, že sa vôbec opovážil vstúpiť do taverny, v ktorej popíjal on. „Ako to myslíš, že sme toho vypili viac než dosť?!“ kontroval svojmu známemu. „Veď len začíname.“

Vzápätí si dokonale nenápadným spôsobom presunul pištoľ zastoknutú pod opaskom dopredu, aby sa mu čo najľahšie tasila. Odopol puzdro. Hlasno vykrikol: „Manolaki! Prines nám ďalšiu karafu rakije.“

Skôr ako čašník stihol zareagovať, ozval sa hlas Matliho Mustafu: „Arif bej, to ťa vždy musia obskakovať takí ako Manolaki? Mal by si pre zmenu ochutnať za dúšok z našej pálenky.“

Narážka hovorila za seba. Obaja siahli po zbrani v tej istej chvíli. Arif bej svoju tasil skôr. Strelil Matlimu presne do srdca, ale pre nedostatok strelného prachu v nábojnici guľku zastavilo puzdro od cigariet v Mustafaovom náprsnom vrecku. Matliho guľka prestrelila Arifovi bejovi pľúca.

V noci Ziju zobudil hurhaj. Pred ich domom zbadal skupinu mužov s pochodňami. Vďaka inštinktu, ktorý je jeho druhu vlastný, okamžite vytušil, že sa prihodilo čosi zlé. Rýchlo zbehol dolu. Hakki sedel naspodku schodov. Z očí sa mu rinuli slzy.

„Čo sa stalo?“

„Matli nám zastrelil brata. Arif je mŕtvy.“

Chladným, mŕtvolným hlasom znejúcim kovovo Zija cez zuby precedil otázku, ktorá mala poznačiť zvyšok jeho života: „A čo sa stalo s Matlim?“

„Nič. Zatkli ho.“